

Nr 56.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring; given Stockholms slott den 20 januari 1933.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120)
om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Pensionsärenden, som — — — i orterna.

I behandling av besvärsmål eller, oberoende av besvär, av fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut skola deltaga minst två av styrelsens ledamöter; skolande av dessa åtminstone en hava fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som uti domareämbeten må nyttjas. Uppstå i fall, då två ledamöter deltaga, skiljaktiga meningar, skall ytterligare en ledamot tillkallas. Härutöver gälle vad allmänna lagen stadgar angående omröstning till dom.

I övrigt — — — och Riksdag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 januari 1933.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENG-
BERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Möller, anför efter gemensam beredning
med chefen för justitiedepartementet:

Fråga har uppkommit att förenkla sättet för handläggning hos pensions-
styrelsen av pensionsärenden. Jag anhåller nu få anmäla detta ärende.

Bestämmelser om sättet för handläggning inom pensionsstyrelsen av
pensionsärenden äro givna dels i 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om
allmän pensionsförsäkring, dels ock i §§ 9 och 13 i instruktionen för pensions-
styrelsen den 11 december 1914 (nr 456), ändrad beträffande § 13 den 31
december 1921 (nr 784).

*Gällande
bestämmelser.*

Enligt 3 § i lagen skola i behandling av besvärsmål eller, oberoende av
besvär, av fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut deltaga förutom
den, av vilken ärendet föredrages, minst två av styrelsens ledamöter. Av
dessa ledamöter skall åtminstone en hava fullgjort vad författningarna före-
skrivit dem, som uti domareämbeten må nyttjas. Uppstå vid prövningen
skiljaktiga meningar, skall gälla vad allmänna lagen stadgar angående om-
röstning till dom.

I § 9 i instruktionen föreskrives, bland annat, att de till pensionsstyrelsens
handläggning hörande ärendena avgöras i fall, som i § 13 uti instruktionen
angivits, av en ledamot jämte föredragande tjänsteman eller av minst två
ledamöter jämte föredraganden. I § 13 första stycket stadgas, att ärenden
rörande pension eller understöd enligt pensionsförsäkringslagen föredragas
inför vederbörande ledamot av därtill förordnad tjänsteman, och äger leda-
moten jämte föredraganden att, om de äro ense, å pensionsstyrelsens vägnar
fatta beslut i dessa ärenden. Uppstå däremot skiljaktiga meningar, förfares
i enlighet med bestämmelserna i 3 § i pensionsförsäkringslagen. Vidare
meddelas i § 13 andra stycket föreskrifter om behandling av besvärsmål
eller, oberoende av besvär, av fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut
och om avgivande av utlåtande angående besvär över styrelsens beslut i
ärende, som i § 13 avses, av motsvarande innehåll som de här förut omför-
mällda bestämmelserna i 3 § i lagen.

Härutöver må anmärkas, att enligt 28 § andra stycket i lagen må klagan över pensionsstyrelsens beslut ej föras av enskild sakägare utan endast av justitiekanslern eller, efter dennes medgivande, av kommun, pensionsnämnds ordförande och ombud, som omförmäles i 27 § i lagen.

Tidigare
behandling av
frågan.
Förarbetena
till pensions-
försäkrings-
lagen.

Det förslag till lag om allmän pensionsförsäkring, som av Kungl. Maj:t genom beslut den 7 mars 1913 underställdes lagrådets granskning, upptog i 3 § — utöver bestämmelserna i första stycket, varom nu ej är fråga — allenast den föreskriften, att grunderna för pensionsstyrelsens organisation bestämdes av Konung och riksdag.

Mot detta stadgande framställde lagrådet den anmärkningen, att då de mål, som enligt förslaget komme att handläggas av pensionsstyrelsen, kunde beröra civilrättsliga förhållanden, syntes de grundläggande bestämmelserna angående styrelsens organisation vara av natur att böra genomföras i den för stiftande av civillag stadgade ordning och lämpligast upptagas i själva lagen. Den minsta fordran, som enligt lagrådets mening måste uppställas, där pensionsstyrelsen skulle bliva sista instans, vore att vid behandlingen av besvärsmål och då, oberoende av besvär, fråga uppkomme om lagligheten av pensionsnämnds beslut, skulle närvara utom chefen minst två ledamöter, av vilka åtminstone en skulle hava fullgjort vad författningarna föreskreve dem, som uti domareämbeten finge nyttjas, samt att i händelse därvid skiljaktiga meningar uppstode, skulle gälla vad allmänna lagen stadgade angående omröstning till dom.

Med anledning av denna lagrådets anmärkning infördes i det förslag till lag om allmän pensionsförsäkring, som genom proposition den 28 mars 1913 (nr 126) förelades riksdagen, de bestämmelser, vilka lagrådet funnit oeftergivliga, med den jämkningen allena, att då pensionsstyrelsens chef icke ansåges kunna betungas med deltagande i handläggningen av vart och ett av det mycket betydande antalet mål av ifrågavarande slag, de i behandlingen deltagandes antal bestämdes till två ledamöter förutom föredraganden.

Förslaget i denna del lämnades utan erinran av särskilda utskottet (utlåtande nr 1) och riksdagen (skrivelse nr 128).

I sitt den 19 februari 1925 avgivna betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation¹⁾ föreslog statens besparingskommitté bland annat, att ändring borde ske i gällande bestämmelser i syfte att pensionsstyrelsen skulle kunna förordna viss person att ensam handlägga granskning av sådana pensionsärenden, beträffande vilka för närvarande krävdes två personers handläggning. I vilken utsträckning dylikt förordnande till en början borde lämnas, ansåg kommittén böra överlämnas åt styrelsens eget bedömande. Beträffande besvärsmål eller, oberoende av besvär, av fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut borde enligt kommitténs mening två ledamöter deltaga i avgörandet. Kommittén framlade detta förenklingsförslag i samband med vissa förslag till åtgärder för att åstadkomma, att den grundläggande behandlingen av pensionsansökningarna skulle bliva i möjligaste mån tillförlitlig. Dessa åtgärder voro: att

¹⁾ Statens offentliga utredningar 1925: 8.

utsträcka kommunernas delaktighet i kostnaden för pensionstillägg och understöd från $\frac{1}{8}$ till $\frac{1}{3}$, att tilldela länsstyrelserna befogenhet att fatta beslut om sammanslagning till ett pensionsdistrikt av kommuner, tillhörande samma pastorat, samt att utveckla kompetensen hos pensionsstyrelsens ombud. Kommittén förutsatte vidare, att det nuvarande sättet för behandling av pensionsärenden skulle bestå vid sidan av det utav kommittén föreslagna.

Över detta förslag avgav pensionsstyrelsen den 15 juli 1925 utlåtande, och förklarade sig styrelsen därvid finna övervägande skäl tala för bifall till förslaget.

Pensions-
styrelsen den
15 juli 1925.

Till utveckling av denna sin mening anförde styrelsen, att det visserligen vore obestriddigt, att vid behandlingen av pensionsärenden en duglig och samvetsgrann föredragande vore till ej obetydlig nytta. Å andra sidan måste dock erfarenheten från de år, under vilka styrelsen arbetat, anses hava givit vid handen, att prövningen av ärendena i stort sett skulle hava blivit lika säker och betryggande, om densamma varit anförtrodd endast en person, som varit väl kvalificerad och lämplig för arbetet. Vid en enmansbehandling av pensionsärenden måste emellertid stora fordringar ställas på den beslutande ledamoten, särskilt när man betänkte, att ärendena ofta inkomme till styrelsen i allt annat än tillfredsställande skick, att det här rörde sig om beslut, som ledde till högst betydliga utgifter för det allmänna, och att möjligheten att överklaga styrelsens beslut i sådana ärenden vore ganska kringskuren. Såsom en förutsättning för enmansbehandling av pensionsärenden borde därför uppställas, att ledamoten avlagt för utövande av domareämbete föreskrivna kunskapsprov.

Styrelsen fann vidare kommitténs förslag, att det nuvarande sättet för behandling av pensionsärenden skulle bestå vid sidan av det av kommittén föreslagna, välbetänkt. Enligt styrelsens mening kunde det bland annat vara av vikt att bibehålla det nuvarande tillvägagångssättet för att därigenom bereda möjlighet att med större säkerhet bedöma, huruvida en viss tjänsteman kunde anförtros uppdraget att ensam avgöra pensionsärenden.

Slutligen förklarade sig styrelsen icke hava något att erinra mot kommitténs förslag, att i behandlingen av besvärsmål eller, oberoende av besvär, av fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut två ledamöter skulle deltaga, dock med det tillägg, att vid skiljaktiga meningar en tredje ledamot skulle tillkallas.

Beträffande utlåtandet var generaldirektören af Jochnick såtillvida skiljaktig, att han icke ansåge sig kunna instämma i styrelsens uttalande, att de personer, vilka skulle förklaras kompetenta att ensamma avgöra pensionsärenden, ofrånkomligen skulle äga juridisk utbildning. Med af Jochnick instämde bland styrelsens sakkunniga herrar Kvarnzelius och Nilsson.

Sedan pensionsstyrelsen, i samband med det inom departementet pågående arbetet med förberedelserna till 1933 års statsverksproposition, under hand anmodats inkomma med förslag rörande möjligheten att i besparings-syfte förenkla sättet för handläggning inom styrelsen av ifrågavarande ärenden, har styrelsen med skrivelse den 13 december 1932 fullgjort detta uppdrag. I skrivelsen har styrelsen erinrat om att besparingskommitténs förslag hittills icke föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida och att detta delvis torde sammanhänga med den revision av pensionsförsäkringen, som vore föremål för utredning av 1928 års pensionsförsäkringskommitté.

Pensions-
styrelsen den
13 december
1932.

Styrelsen har därefter anført.

Då det nuvarande statsfinansiella läget krävde tillvaratagande av varje möjlighet till förenklingar inom statsförvaltningen, låge det nära till att överväga, huruvida icke besparingskommitténs förslag utan vidare uppskov borde genomföras. Visserligen förelåge ej de av kommittén angivna förutsättningarna för ett genomförande av förslaget. I viss mån motvägdes emellertid denna brist av den ökade erfarenhet och förtrogenhet med pensionsärendenas handläggning, som såväl de lokala organen som styrelsens egen medarbetarstab under de gångna åren vunnit. Med hänsyn härtill syntes några allvarligare betänkligheter icke böra möta mot ett genomförande helt fristående av den ifrågasatta reformen.

Beträffande de författningsändringar, som bleve en följd av förslaget, har styrelsen framhållit.

Den för ändamålet erforderliga ändringen i 3 § i pensionsförsäkringslagen torde böra gå ut därpå, att i behandlingen av besvärsmål eller, oberoende av besvär, av fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut skulle deltaga minst två av styrelsens ledamöter, dock att om skiljaktiga meningar uppstode mellan dessa två ledamöter, en tredje ledamot skulle tillkallas. Motsvarande ändring borde vidtagas i styrelsens instruktion, vilken dessutom i hithörande avseende borde omläggas så, att övriga pensionsärenden skulle handläggas av den eller de styrelsens ledamöter, styrelsen därtill utsåge. Med hänsyn till gällande förbud för pensionssökande att överklaga styrelsens beslut borde måhända härtill fogas en bestämmelse om att beträffande behandling av ärende, däri vederbörande ledamot funne av pensionsnämnden meddelat avslags- eller indragningsbeslut böra fastställas, skulle gälla vad angående besvärsmål och därmed jämställda frågor stadgades. Vid en omläggning av instruktionen enligt nu angivna riktlinjer hade styrelsen fria händer att, där och i den omfattning så funnes erforderligt, vid sidan av den nya ordningen för pensionsärendenas behandling tillämpa för närvarande härutinnan gällande grunder.

Styrelsen har vidare yttrat sig angående storleken av den besparing, som stode att vinna genom ifrågavarande reform. Härvid har styrelsen bland annat lämnat vissa uppgifter om vilka personer styrelsen anlidade såsom föredragande av pensionsärenden samt angående den ersättning, som härför utginge. Därjämte har styrelsen meddelat, att genom reformen anlittandet av utom styrelsen stående föredragande skulle bliva obehöfligt. Styrelsen upplyser tillika, att arvodena till dessa föredragande för närvarande belöpa sig till omkring 23,500 kronor om året men att på grund av vissa närmare angivna omständigheter hela det belopp, som motsvarade dessa kostnader, icke kunde inbesparas. Den besparing, som för nästa budgetår kunde ernås, har styrelsen uppskattat till 15,000—20,000 kronor.

Med skrivelsen har styrelsen överlämnat förslag till ändrad lydelse av 3 § i pensionsförsäkringslagen samt av §§ 9 och 13 i styrelsens instruktion av det innehåll, som i skrivelsen angivits.

De i ärendets behandling deltagande sakkunniga herr Kvarnzelius, fröken Wedberg och herr Eriksson hava förklarat sig icke hava något att erinra mot vad styrelsen i ärendet anført.

Såsom framgår av årets statsverksproposition (V s. 50) har jag beträffande anslaget till pensionsstyrelsens verksamhet beräknat, att anslagsposten till avlöningar och vikariatsersättningar till icke-ordinarie befattningshavare hos styrelsen m. m. skulle kunna minskas med omkring 20,000 kronor genom en förenkling av vissa ärendens handläggning hos styrelsen. Denna förenkling skulle komma till stånd genom de av styrelsen nu föreslagna ändringarna i 3 § i pensionsförsäkringslagen samt i §§ 9 och 13 i styrelsens instruktion. Vad angår utformningen i detalj av författningsförslagen ansluter jag mig till styrelsens förslag om ändring i själva lagen, med ett par obetydliga redaktionella jämkningar. I fråga om styrelsens instruktion anser jag ändring däri böra vidtagas i överensstämmelse med de grunder styrelsen angivit. Å styrelsen lärer således böra ankomma att utse den eller de personer, som skola handlägga de ärenden, vilka enligt berörda grunder kunna bliva föremål för enmansbehandling. Till ändringarna i instruktionen torde jag få återkomma, sedan riksdagens beslut i lagfrågan föreligger.

Departementschefen uppläser härnäst förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring av den lydelse, bilaga ¹⁾ till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Åke Karlholm.

¹⁾ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
19 januari 1933.*

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALEXANDERSON,
EKLUND,
regeringsrådet ASCHAN,
justitierådet GREFBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 januari 1933, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. byråchefen för lagärenden i socialdepartementet, hovrättsassessorn Konrad Persson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 20 januari 1933.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 19 januari 1933 avgivna utlåtande över det den 13 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring*.

Föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

B. Spångberg.